זוכרות את עין ע'זאל

55 שנה לגירוש ב-1948

تتذكر عين غزال

٥٥ سنة للتهجير بـ ١٩٤٨

في هذا الكراس نصت قصة قرية عين غزال الذين طردوا سكانها في ١٩٤٨، القرية التي تحوي شهادة مهجر القرية علي حموده الغزلاوي، الذي يقطن اليوم في قرية فرديس.
الكراس يحوي ايضاً نصوص من ابحاث عن القرية وخرائط تاريخية.
بهذا الكراس نتذكر ونتعرف بالنكبة الفلسطينية في ١٩٤٨ ونتأمل مستقبل به عودة ووفاق بين الشعبين.

إهداء لعلي حموده وعائلته ولكل المهجرين من قرية عين غزال

جمعية تذكرن

حزيران ٢٠٠٣

חוברת זו מביאה את סיפורו של הכפר עין ע׳זאל שתושביו גורשו ביולי 1948. היא כוללת את עדותו של עלי חמודה (אל-ע׳זלאווי), כיום תושב פרדיס, עם טקסטים ממחקרים שונים ומפות היסטוריות.
זו תרומתנו להכרה בנכבה הפלסטינית ב-1948 בתקווה לעתיד של שיבה ופיוס בין העמים.

החוברת מוקדשת לעלי חמודה ומשפחתו ולכל פליטי עין ע׳זאל באשר הם.

עמותת זוכרות

יוני 2003

עלי חמודה מעין עיזאל :

פה למטה היה הבית שלי, 4 דונם היו לי. הבית היה 8 מטר על 8 מטר. הייתה משפחה גדולה והיו גם חמורים ותרנגולות בבית, היינו שבעה אחים, שלושה אחים וארבע אחיות. דוד שלי היה שם, ליד הבית שלי, במשפחה היו 11 דודים שלי, חיו כאן כולם אחד ליד השני. הדוד שלי היה ישן כאן בתוך הקבר של הסבא, שייח שתאדה. 2726 איש חיו עד 1948 בעין ע'זאל. חיו פה טוב, בבתים מבטון. כל הגבעות מסביב היו בתים של הכפר, עד למטה.

זה הבית של דוד שלי, הנה הברזלים של הבית ואלה המדרגות לקומה השניה. כאן הכניסה לבית של דוד שלי, שמו מחמד. זה הבית שלי, פה אני נולדתי. לבית היו שני מפלסים. פה היינו חיים שבעה אנשים ביחד, היה מחולק עם עצים, חלק ישנו למעלה וחלק למטה. הנה, זה בור שנשמר מאז, בעומק שלושה מטרים, היינו מכניסים לתוכו את הקמח ומוציאים אותו בקיץ. הקמח נשמר באדמה, היינו מכסים אותו עם עצים, היה מחזיק איזה ארבעה חודשים ועושים ממנו פיתות בטאבון. שם טחנו את החיטה והוציאו ממנה את הגרעינים, קוראים לזה בָּיָאדֶר. שם ממול הייתה משפחת ע'נדור.

בעין ע'זאל התחילו להתיישב לפני מאתיים חמישים שנה. באו מחבש מסירות לכיוון ביירות לחפש עבודה ונתקעו כאן, אז עלו להתיישב בהרים. הוא היה כפר גדול בהרבה מפורדיס, שבו חיו רק כ-400 איש. פורדיס גדלה מאז כי באו מדליית א-רוחה, מטנטורה, מעין ע'זאל, מאיגזים ומטירת אל כרמל. הרוב בפרדיס פליטים היום, המקוריים אולי 30%. עכשיו יש לי 5 בנות ובן אז הם התחתנו ואנחנו גדלים. אשתי מטנטורה, אח שלי הגדול, אישתו מפורדיס. עין ע'זאל היה מלפני מאתיים חמישים שנה, לפני פורדיס. טירת אל כרמל הייתה גדולה יותר, כ-8000 איש. ב-46 היה פה מחנה צבאי בריטי ועבדו אצלם.

פה הקברים של האחים שלי, אתה רואה? ועכשיו מכניסים פה פרות. זה קבר, זה קבר... שם למעלה יש בית קברות 80 דונם. הלכתי איתם (ממושב עופר הסמוך) למשפט. הבאתי טאבו מירושלים וסגרנו את זה. הם רצו לעשות פה מזבלה בבית הקברות אז הבאנו משטרה והצלחנו לסגור את בית הקברות. כל שנה אנחנו מרססים את העשבים ולא נוגעים בו יותר. לא רחוק מבית הקברות היה בית ספר שאני למדתי בו. עשו אותו בית הקברות של עופר.

כל שנה אני רב עם יהודים דתיים שבאים לקבר שייח שתאדה וטוענים שזה קבר של צדיק יהודי. הם כותבים "רב אליהו", "רב עסיס". באים באוטובוסים, הרבה. כמעט לא רצו לתת לי להיכנס. אני שיפצתי את המקום, ואני מסביר להם שאין כאן כפר יהודי מזיכרון יעקב עד חיפה. משנת 48 נשאר הקבר שייח הזה. פה הוא קבור. אני משפץ וצובע כאן פעם שנה. הם חתכו עם דיסק את החלון וזה מקום קדוש של סבא שלי. אני מכבד את בית הקברות של היהודים. אני בא לכאן תמיד עם הילדים שלי. ב־1985 הטילו עלי ועל אחי קנס של 8,000 ש"ח או עשרה ימי מעצר כדי שלא נשפץ כאן. הם מעדיפים שזה ייהרס, שאנשים לא ייזכרו בזה. היו באים לכאן מטייבה, קלנסוואה, אפילו מירדן, פליטי עין ע'זאל באים לבקר.

ב־1948 התחילו להפגיז את עין ע'זאל והתחבאנו כאן במערה סמוכה. אלה כלי המים שנותרו כאן מ־48. אני שאלתי את אמא שלי "מה קרה?" אמא אמרה לי שרוצים לקחת את האדמות שלנו. בתחילת המלחמה התחלנו להחביא אוכל ונכנסנו למערה להתחבא. חיינו בתוכה שלושה ימים. סגרנו את הפתח שלה עם דיקט. המערה כשני מטר על שני מטר. ישנו פה ארבעה ימים עם אוכל והכל, בלי לצאת בזמן שהפציצו. אף אחד לא יודע על המערה הזאת. חפרנו אותה בידיים. היה קדום, כמו גרזן, וחפרנו. לקח לנו יותר מחודשיים לחפור את זה. עשינו את זה כדי לשמור אוכל כאן. לא חשבנו להתחבא כי לא חשבנו שתהיה מלחמה. התחבאנו מספר ימים עד שראינו שאין אף אחד ושקט. פחדנו בלילה כי לא היה אף אחד, אז בבוקר עזבנו. ראינו אנשים בין הזיתים הולכים, בדרך. ראיתי אישה זקנה שזרקה את הילד שלה בתוך הסברס, אולי בן שבעה חודשים, מרוב הפחד, בחיי, מול העיניים שלי ראיתי את זה. עד היום אני זוכר את זה. זה היה בסבארין. לא יודע מאיפה היא, אבל ראיתי איך זרקה אותו וברחה. אמא שלי התחילה לבכות, אבל מה? הייתי יחף, לא היה לי שום דבר. כל יום היינו הולכים ובלילה ישנים מתחת לעץ. עד שהגענו לקָניר ואח"כ לפורדיס. היה לנו 1560 לירות סטרלינג ב־48 ואמא נתנה אותם כי איימו להרוג אותנו כדי שתתן את הנשק. החזירו לנו רק 25 לירות.

הפציצו את המרכז של עין ע'זאל, שהיו שם חנויות ובית קפה. הצעירים לקחו נשק ושמרו בלילה. היה רמאדאן, כל יום אחרי צהריים התחילו להפציץ אותנו, כשאנשים רוצים כבר לאכול. ואיזה נשק היו לנו? חנטריש. יורה אולי 6 מטר לגובה. כמה היו רובים פה להגנה? אולי 25 רובים. לא התכוננו בכלל למלחמה. באו כמה אבנָאים מאיגזים ומחיפה ואמרו "בואו נילחם" אבל מה היה להם? כלום.

הפציצו אותנו כל יום, איזה שבוע. למטה נהרגו איזה 15 איש שלנו. כולם צעירים. היה טנק בכניסה לכפר. אולי היהודים לקחו אותו מהבריטים. אולי הייתה הבנה ביניהם שייקחו את הטנק להילחם. אנשים שלנו עשו להם מלכודת, ירדו מסביב וירו לטנק בגלגלים והוא נתקע. הביאו אותו למעלה עם חמורים וסוסים. הרגו את שלושת היהודים ולקחו הטנק. אחרי שלושה ימים התחילו להפציץ חזק את עין ע'זאל בבוקר ובערב שלושה ימים, ואז התחילו לברוח מכאן כולם. אני ואמא שלי ושלושה אחים נשארנו עד הרגע האחרון ואבא ברח לפני זה. הוא היה עם השביבאב, הצעירים. והם ברחו קודם כדי לא להיתפס עם הנשק. ברחנו והגענו עד בת שלמה שהיה כפר יהודי ובערבית קראו לו מיג'מל. עברנו בהר והייתי יחף בן תשע עד שהגענו לכפר קַניר, לא רחוק מכפר קרע ששם היו העיראקים. לא הייתה להם פקודה להיכנס יותר, הם עצרו שם בגבול. הייתי בקניר והתחילו לקרוא לאנשים ותפסו אותנו יהודים בכפר. חיפשו את הגברים הצעירים. הציעו לנו אוכל. היו מטנטורה וג'בע. נפגשנו מתחת עצי הזית. בקניר תפסו אותנו חיילים יהודים ונתנו לילדים משהו לאכול. היו לוקחים כל בן 17, שמים אותו בצד ומחסלים אותו. אם הייתי בן 17 הייתי מחוסל. קברו אותם שם במקום. אח"כ הביאו אותנו לפורדיס. לכל אחד אמרו, לאן אתה רוצה ללכת? לעבדאללה? למלך ירדן קראו אבו טַבאיְח, שאוהב לאכול. היו שהעדיפו ללכת לירדן ואנחנו נשארנו. אמא שלי נשארה כאן כי יש לה דודה בפורדיס אז הלכנו לשם. היה אחד מזיכרון יעקב שמדבר ערבית אז נתן לנו להישאר. שמו אותנו במסגד בפורדיס וישנו שם שלושה ימים. משפחות לקחו אנשים לבתים שלהם. דודה שלי נתנה לנו בית מתחת לבית שלה. היו בעיות וחשבו ללכת עוד פעם מכאן.

ב–1949 אבא שלי בא מעיראק עד באקה אל שרקייה ורצה שנלך איתו. אבל אז כבר נרשמנו עם תעודת זהות בישראל. אמא שלי לא רצתה לעזוב. חשבה שנחזור בעוד שבועיים לכפר. אבא שלי נשאר בעיראק. ב–1948 היה איזה הסכם בין הירדנים לישראל כדי לגרש מפה את הפליטים, כי הביאו הרבה משאיות לגבול.

יש לי פה 470 דונם והמדינה הציעה לי מעט מאד בחזרה, זה לא הגיוני. אם היו אומרים לי "קח 150 דונם לשלושה אחים שלך והיתר לאחרים", זה הגיוני. אני מוכן לחזור לכאן היום לחיות. רצו שנמכור את האדמות אבל זה לא שלום אמיתי. הציעו למכור או להחליף את האדמות. לתת דונם תמורת חמישים דונם. לא הסכמנו. בינתיים התחלתי לעבוד ואח שלי התחיל לעבוד ואמא התחילה לעבוד וקנינו בית עם אמא.

ביקרתי בירדן אצל הדודים שלי, באירביד. יש שם כפר שקוראים לו עין ע'זאל כי חיים שם כאלפיים איש מהכפר שלנו. הם לא יחזרו לפה אז עבדאללה אמר להם שאפשר לקרוא לכפר בשם של הכפר שלהם. גם 'טנטורה' יש בירדן וגם בעיראק. אנשי עין ע'זאל לא רוצים לחזור לפה. דוד שלי נולד פה, אבל חי בירדן ולא רוצה לחזור. יש לו בית בן שלוש קומות ושני מרצדס. יש לו 20 עובדים. הילדים שלו לומדים באמריקה. הוא מדבר רק מהאף. הוא לא מספר לילדים שלו כלום על עין ע'זאל. הוא אומר ששם הפרנסה שלו. אני מספר לבן שלי. אני אומר לו שצריך לספר לבנים שלו מאיפה הוא. באזור שם למטה יש זהב. אחד שחי היום בעיראק אמר שיש שם זהב, חיפשתי ולא מצאתי.

עצי הפרי כאן מלפני 48, לימון, סברס, תות, רימון, שקד ויש עצים חדשים שהקק-ל נוטעת. הפועלים שלהם ערבים ובעל הבית יהודי. אמרתי שלא יינטעו בבית הקברות כאן. אני לא מפחד מהעצים אלא מאנשים שיגידו שזה אדמה שלהם.

علي حموده من عين غزال

هناك تحت كان بيتي. كنت أملك ٤ دونم. البيت كان ٨ على ٨ متر. كانت عائلة كبيرة وكان في البيت حمير ودجاج. كنا سبعة، ثلاثة أخوة وأربع أخوات. عمي كان هناك، قرب بيتي. في العائلة كان لي ١١ عماً، كلهم سكنوا هنا الواحد جنب الآخر. عمّي كان نائماً هنا داخل قبر جدّي الشيخ شحادة. ٢٧٢٦ شخصاً سكنوا في عين غزال حتى ١٩٤٨ . عاشوا بشكل جيد. في بيوت من اسمنت. على كل التلال من حولنا كانت بيوت القرية، إلى الأسفل.

هذا بيت عمي. هذا هو حديد البيت وذلك الدرج الى الطابق الثاني. هذا مدخل بيت عمي، كان اسمه محمد. هذا بيتي أنا، هنا ولدت. في البيت كان طابقان. هنا عشنا سبعة اشخاص معاً. كان (المكان) مقسماً بخشب. البعض نام فوق والبعض من تحت. هنا حفرة (خابية) قائمة منذئذ، عمقها ثلاثة أمتار. كنا نحفظ فيها الطحين ونخرجه في الصيف. الطحين خزن في الأرض، كنا نغطيه بالأخشاب. كان يصمد مدة أربعة أشهر وكنا نخبز منه أرغفة في الطابون. هناك «درسوا» القمح وأخرجوا منه الحب، هذه اسمها البيادر. هناك مقابلنا كانت عائلة غندور.

في عين غزال بدأ يسكن الناس قبل ٢٥٠ سنة. جاؤوا من الحبشة بقوافل باتجاه بيروت للبحث عن عمل وتوقفوا هنا، عندها صعدوا للسكن على الجبال. كانت قرية أكبر بكثير من الفريديس التي سكنها فقط ٤٠٠ شخصاً.

الفريديس كبرت منذئذ بسبب من جاء اليها من دالية الروحة والطنطورة وعين غزال واجزم وطيرة الكرمل. الأغلبية اليوم في الفريديس هم لاجئون. الأصليون حوالي ٣٠٪. الآن لي ٥ بنات وابن، لقد تزوجوا ونحن نكبر. زوجتي من الطنطورة. أخي الأكبر زوجته من الفريديس. عين غزال قائمة منذ ٢٥٠ سنة، قبل الفريديس. طيرة الكرمل كانت أكبر ، حوالي ٨٠٠٠ شخصاً. سنة ٤٦ كان هنا معسكر بريطاني واشتغلوا عندهم. هنا قبور أخوتي، هل تراها؟ الآن يدخلون هنا البقر. هذا قبر، هذا قبر ... هناك فوق توجد مقبرة ٨٠ دونم. ذهبت معهم

(من مستعمرة عوفر القريبة) الى المحكمة، أحضرت ورقة طابو من القدس وأنهينا الموضوع. هم أرادوا أن يقيموا هنا مزبلة في المقبرة، عندها استدعينا الشرطة ونجحنا أن نغلق المقبرة. كل سنة نرش الأعشاب وهم لا يقتربون منها قط. ليس بعيداً من المقبرة كانت المدرسة التي تعلمت فيها أنا، حولوه إلى مقبرة لعوفر.

كل سنة أتشاجر مع يهود متدينين يأتون لزيارة قبر الشيخ شحادة ويدعون أنه قبر لوليّ يهودي. يكتبون عليه «راف إلياهو»، «راف عسيس». كثيرون، يحضرون بحافلات. لم يسمحوا لي بالدخول تقريباً، أنا أصلحت المكان. وشرحت لهم أنه لا يوجد أي قبر يهودي من زخرون يعقوب حتى حيفا. منذ سنة ٤٨ قبر هذا الشيخ قائم. هنا هو مقبور. أنا أهتم بالمكان وأنظفه مرة بالسنة. لقد قطعوا الشباك بمنشار (ديسك) وهذا هو مكان مقدس

تابع لجدي. أنا أحترم مقابر اليهود. أحضر صلى هنا مع أولادي دائماً. سنة ١٩٨٥ حكموا علي بغرامة ٨٠٠٠ شيكل أو ١٠ أيام سجن إذا أصلحنا المكان. هم يفضلون أن يهدم. حتى لا يتذكره الناس. جاؤوا إلى هنا من الطيبة ومن قلنسوة. حتى من الأردن، لاجئوا عين غزال حضروا للزيارة. سنة ١٩٤٨ بدأوا بقصف عين غزال واختبأنا هنا في مغارة قريبة. هذه هي أواني الماء التي بقيت هنا من ٤٨ . سألت أمي «ماذا حدث؟» قالت أمي أنهم يريدون أن يأخذوا أرضنا. في بداية الحرب بدأنا بتخزين الأكل واختبأنا في مغارة. عشنا فيها ثلاثة أيام. سكّرنا الفتحة بلوح خشب. المغارة ٢ متر على ٢ متر. نمنا هنا أربعة أيام مع أكل وكل شيء. ولم نخرج أثناء القصف. لم يعرف أحد عن هذه المغارة. حفرناها بأيدينا. كان لنا قدوم مثل الفأس، وحفرنا. استغرق الحفر أكثر من شهرين. فعلنا ذلك حتى نخزن الأكل فيها. لم نفكر بالاختباء لأننا لم نعتقد أن تقوم حرب. اختبأنا عدة أيام حتى رأينا أن لا وجود لأحد وساد الهدوء. في الليل خفنا لأنه لم يتواجد أحد، وفي الصباح غادرنا. رأينا أشخاصاً يمشون بين أشجار الزيتون. في الطريق، امرأة عجوز ترمي ولدها في شجرة الصبر، ربما عمره سبعة شهور، من شدة الخوف. أقسم بحياتي، رأيت ذلك أمام عيني. حتى اليوم أتذكر ذلك . كان ذلك في صبارين، لا أعرف من أين هي، لكن رأيت كيف رمته وهربت. أمي صارت تبكي. لكن ماذا؟ كنت حافياً، ولم يكن معي شيء. كنا نمشي كل النهار وفي الليل ننام تحت شجرة. حتى وصلنا إلى قنير ثم الى الفريديس. كان معنا ١٥٦٠ ليرة ستيرلينغ سنة ٤٨، أمي أعطتهم (المبلغ) لأنهم هددوا بقتلنا إن لم نعطهم السلاح. أعادوا لنا ٢٥ ليرة فقط.

قصفوا مركز قرية عين غزال، حيث كان هناك دكاكين ومقهى. الشباب حملوا السلاح وحرسوا بالليل. كان رمضان. كل يوم بعد الظهر كانوا يبدأون القصف، عندما يستعد الناس للأفطار. وأي سلاح كان لنا؟ خنتريش. ربما لم يطلق لبعد ستة أمتار. كم بندقية كانت هنا للدفاع عنا؟ ربما ٢٥ بندقية. لم نتحضر أبداً للحرب. جاءت مجموعة «قبضايات» من إجزم ومن حيفا وقالوا « تعالوا نحارب» ولكن ماذا كان معهم؟ لا شيء.

قصفونا كل يوم، حوالي أسبوع. في الأسفل قتل لنا ١٥ شخصاً. كلهم شباب. كانت دبابة في مدخل القرية. ربما أخذها اليهود من البريطانيين. ربما كان تفاهم بينهم أن يأخذوا الدبابة ليحاربوا. رجالنا نصبوا لهم كميناً. نزلوا إلى الدبابة من الخلف وأطلقوا النار على عجلات الدبابة فتوقفت عن الحركة. جروها الى الأعلى بالحمير والخيل. قتلوا اليهود الثلاثة وأخذوا الدبابة. بعد ثلاثة أيام بدأوا يقصفون عين غزال بقوة صباح مساء لمدة ثلاثة أيام. عندها بدأ الجميع بالهرب من هنا. أنا وأمي وثلاثة أخوة بقينا حتى اللحظة الأخيرة وأبي هرب قبل ذلك. كان مع الشبيبة. وهم هربوا قبلنا حتى لا يمسكوا مع السلاح. هربنا ووصلنا حتى بت شلومو وكانت قرية يهودية وبالعربية سموها ام الجمال. مشينا في الجبل وكنت حافياً عمري تسع سنوات حتى وصلنا قرية قنير. ليس بعيداً من كفر قرع حيث كان هناك العراقيون. لم تكن لديهم أوامر للتقدم أكثر، فتوقفوا هناك على الحدود. كنت في قنير، وسمعت أنهم ينادون الناس وأمسك بنا يهود في القرية. فتشوا عن الرجال الشباب. قدموا لنا طعاماً. كانوا من الطنطورة ومن جبع، التقينا تحت أشجار

الزيتون. في قنير أمسك بنا جنود يهود وأعطوا الأولاد شيئاً من الطعام. كانوا يأخذون كل ابن ١٧ سنة، يوقفونه جانباً ويقضون عليه. لو كان عمري ١٧ سنة لتم قتلي. قبروهم هناك في نفس المكان. بعدها أخذونا إلى الفريديس. سألوا كل واحد: إلى أين تريد؟ إلى عبدالله؟ ملك الأردن، كانوا يسمونه أبو الطبايخ لأنه يحب الأكل. البعض فضل الذهاب إلى الأردن ونحن بقينا. أمي ظلت هنا لأن لها عمّة في الفريديس فذهبنا إليها. كان شخص من زخرون يعقوب يتكلم العربية فسمح لنا بالبقاء. وضعونا في المسجد في الفريديس ثلاثة أيام. عائلات أخذت ناساً إلى بيوتهم. عمتي أعطتنا بيتاً تحت بيتها. حدثت مشاكل وفكروا مرة أخرى ترك المكان. سنة ١٩٤٩ جاء أبي من العراق إلى باقة الشرقية وطلب أن نذهب معه. ولكن حينها كنا قد سجلنا الهوية إسرائيلية. أمي لم ترد أن تترك. ظننت أننا سنعود بعد أسبوعين إلى القرية. أبي ظل في العراق. سنة ١٩٤٨ كان اتفاق ما بين الأردنيين وإسرائيل لطرد اللاجئين من هنا، وأحضروا شاحنات كثيرة إلى الحدود.

لي هنا ٤٧٠ دونم، والدولة عرضت عليَ استرجاع القليل منها. هذا غير منطقي. لو قالوا لي «خذ ١٥٠ دونم لثلاثة أخوة والباقي للآخرين»، هذا معقول. أنا مستعد اليوم للعودة للسكن هنا. أرادوا أن نبيع الأرض ولكن هذا ليس سلاماً حقيقياً. اقترحوا أن نبيع أو نبادل الأرض، أن يعطوا دونماً مقابل خمسين دونماً. لم نوافق. حينها بدأت أشتغل وكذلك أخي وأمي واشترينا بيتاً مع أمّنا. زرت أعمامي في الأردن، في إربد. توجد هناك قرية اسمها عين غزال لأن فيها ٢٠٠٠ مواطن من بلدنا. هم لن يعودوا إلى هنا فقال لهم عبدالله أنه يمكن تسمية البلد على اسم بلدهم. كذلك طنطورة موجودة في الأردن وفي العراق. أهل عين غزال لا يريدون العودة إلى هنا. عمي ولد هنا لكنه عاش في الأردن ولا يريد العودة. يملك بيتاً من ثلاث طوابق وسيارتي مرسيدس. عنده ٢٠ عاملاً. أولاده يدرسون في أمريكا. يتكلم من أنفه. هو لا يحكي لأولاده شيئاً عن عين غزال. هو يقول إن هناك رزقه. أنا أحكي لابني وأقول له أنه يجب أن يخبر أولاده من أين هو. في المنطقة تلك في الأسفل يوجد ذهب. أحدهم- يعيش الآن في العراق- قال إنه يوجد هناك ذهب. فتشت ولم أجد. الأشجار المثمرة هذه قبل ٤٨: الليمون، الصبر، التوت، الرمان، اللوز، وهناك أشجار جديدة تزرعها الكيرن-كييمت ليسرائل. عمالهم عرب والمسؤول يهودي. طلبت ألاّ يزرعوا هنا في المقبرة. أنا لا أخاف من الأشجار ولكن من البشر أن يقولوا أرضهم.

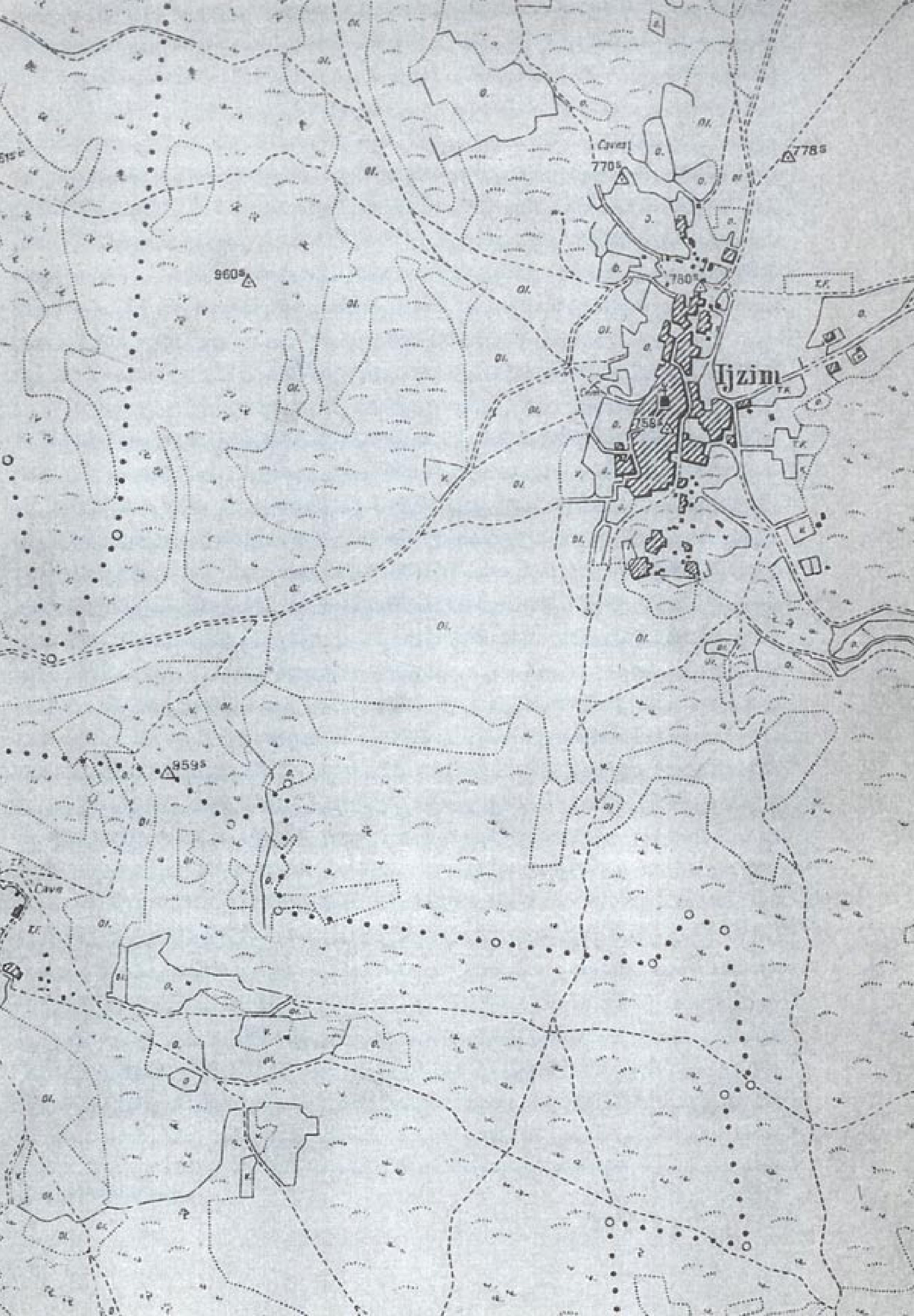
Ijzim
778s
770s
760s
758s
960s
959s
Cave
Cave

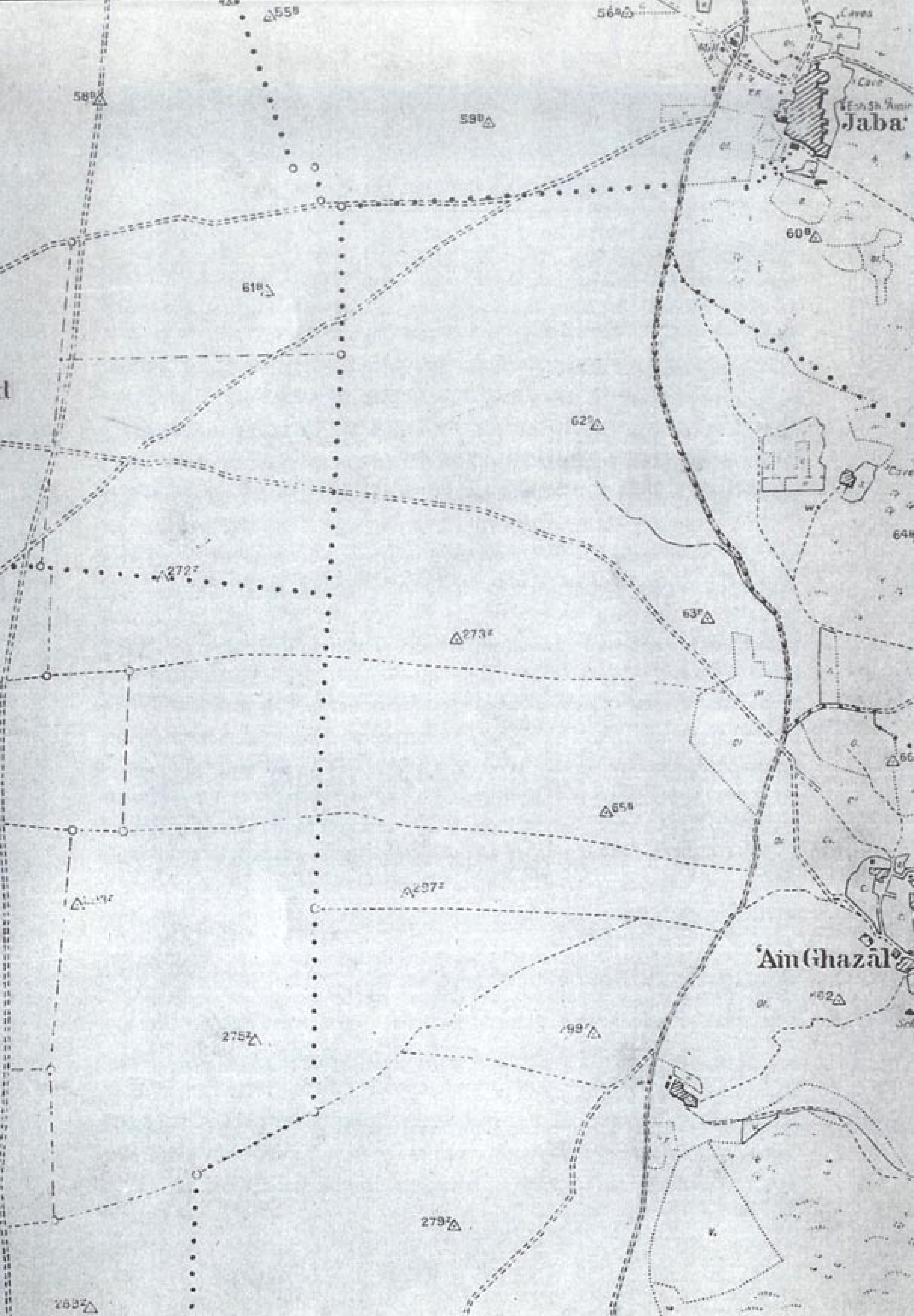

Jaba'
Esh Sh. 'Amir
Caves
Cave
'Ain Ghazāl

עין עיזאל

מתוך ספרו של חַאלידי (כדי שלא נשכח)

הכפר הזה היה בנוי על שיפולי הר הכרמל במרחק של כ- 20 קילומטר מחיפה.

מספר תושביו בסוף המאה ה- 19 היה 450 נפש ואילו בשנת 1945 הגיע מספרם ל- 2170 נפש.

תושבי הכפר היו מוסלמים ובלט בכפר קבר קדוש של שליט מקומי בשם השיח' שחאדה.

היו בכפר שני בתי ספר יסודיים, אחד לבנים והשני לבנות, וכן מועדון לפעילות תרבותית וספורטיבית. כלכלת הכפר הייתה מבוססת על רעית צאן ועל חקלאות.

ב- 14/3/48 הותקף הכפר, כפי שצוטט מעיתון יהודי, וארבעה בתים נהרסו. מדיווחי המשטרה הבריטית נמסר שאישה פלסטינית נהרגה ושחמישה גברים נפצעו בהתקפה זהו.

לאחר מכן נערכו שתי התקפות נוספות על הכפר ונאמר שה״הגנה״ הסתערה על עין ע'זאל לאחר שצלפים עצרו את התנועה בכביש חיפה – תל אביב. אין אזכור לנפגעים.

הכפרים עין ע'זאל, ג'בע ואג'זם יצרו כיס שחסם את הדרך בפני המתקפה הישראלית, ורק בסוף יולי 1948 נכבש אזור זה אחרי שלושה ניסיונות ממשיים להסתער על שלושת הכפרים.

במשך הניסיון השלישי ניצל הצבא הישראלי את הפסקה האש השנייה כדי לצאת למתקפה שהשתתפו בה כוחות מיוחדים משורות גולני, כרמלי ואלכסנדרוני. המתקפה כללה הפגזת ארטילריה כבדה והפצצה מן האוויר (שר החוץ הישראלי – שרתוק – שיקר למתווך מטעם האו״ם כשאמר לו ש״לא נעשה שימוש במטוסים״).

החיילים הישראלים ירו על תושבים הנסים מן הכפר וההיסטוריון הישראלי בני מוריס אומר שתושבים שנשבו נצטוו לקבור 25-30 גופות שרופות בעין ע'זאל.

יש דיווחים המספרים על טבח בכפר.

ישראל הכחישה זאת והסבירה שהגופות נשרפו כיון שהן היו במצב של ריקבון.

קציני הקישור הישראלים הודו בפני פקחי האו״ם בהריגת תשעה כפריים בעין ע'זאל ונציגי האו״ם לא מצאו כל הוכחה לכך שאכן התרחש טבח, אבל החוקרים העריכו שמספר ההרוגים והנעדרים בשלושת הכפרים מגיע למאה שלושים.

המתווך מטעם האו״ם, פולק ברנדוט, גינה את ההרס ״המכוון״ של עין ע'זאל בידי ישראל. הוא דרש מממשלת ישראל לבנות מחדש את הבתים שנהרסו ולאפשר ל- 8000 איש שגורשו, לדבריו, משלושת הכפרים, לחזור לבתיהם. אלא שישראל דחתה דרישה זו.

לא נותרו כמעט שרידים מהכפר למעט קבר השיח' שחאדה, המט לנפול.

השטח גודר לאחרונה על מנת לשמש מרעה לבהמות.

בשנת 1950 הוקם הישוב עופר על אדמות הכפר, כשני קילומטר דרום מזרח.

عين غزال

وفقاً لكتاب وليد الخالدي - كي لا ننسى

كانت هذه القرية مبنية على السفوح العليا من جبل الكرمل بمسافة ٢٠ كيلومتر تقريبا من حيفا، وكان عدد السكان في أواخر القرن التاسع عشر ٤٥٠ نسمة أما في سنة ١٩٤٥فبلغ عددهم ٢١٧٠نسمة، وكان سكان القرية من المسلمين لهم فيها مقام لولي محلي اسمه الشيخ شحادة.

كانت في القرية مدرستان ابتدائيتان إحداهما للبنين والثانية للبنات كما كان فيها ناد ثقافي رياضي واعتمد اقتصاد القرية على تربية المواشي وعلى الزراعة.

شُنَّ هجوم على القرية في١٤-٣-١٩٤٨ كما نقل عن صحيفة يهودية ودُمِّرت أربعة منازل، وقالت الشرطة البريطانية إن امرأة فلسطينية قُتلت وجرح خمسة رجال خلال هذا الهجوم، ووقع هجومان إضافيان على القرية وقيل إن الهاغاناه اقتحمت عين غزال بعد أن أوقف القناصة السير على طريق حيفا - تل أبيب، ولم يذكر شيء عن وقوع ضحايا.

شكلت قرى عين غزال وجبع واجزم جيبا ضد الهجامات الإسرائيلية ولم يتم احتلاله إلا مع نهاية تموز١٩٤٨ بعد ثلاث محاولات رئيسية لاقتحام القرى الثلاث، وخلال المحاولة الثالثة استغل الجيش الإسرائيلي الهدنة الثانية لشن هجوم اشتركت فيه قوات خاصة مستمدة من ألوية غولاني وكرملي وألكسندروني واشتملت العملية على قصف عنيف بالمدفعية وقصف جوي .

(فكذب وزير الخارجية الإسرائيلي - شرتوك - حين قال لوسيط الأمم المتحدة إن «الطائرات لم تستخدم»)

وأطلق الجنود الإسرائيليون النار على سكان القرى في أثناء فرارهم ويقول المؤرخ الإسرائيلي بني موريس إن سكان القرى الذين وقعوا في الأسر أُمروا بدفن ٢٥-٣٠ جثة محترقة في عين غزال وأشارت بعض التقارير إلى وقوع مجزرة في القرية نفت إسرائيل ذلك وقالت إن الجثث أُحرقت لأنها أخذت تتعفن واعترف ضباط الارتباط الإسرائيليون لمراقبي الأمم المتحدة بمقتل تسعة قرويين في عين غزال ولم تعثر الأمم المتحدة على أي أثر يدل على وقوع مجزرة لكن محققيها قدروا عدد القتلى والمفقودين من القرى الثلاث بمئة وثلاثين وندد وسيط الأمم المتحدة «ألكونت فولك برنادوت» بتدمير إسرائيل المنتظم لعين غزال وطلب من إسرائيل أن ترمم المنازل التي دمرت وقال برنادوت إن ٨٠٠٠ شخص طردوا من القرى الثلاث وطالب بالسماح لهم بالعودة إليها «غير أن إسرائيل رفضت هذا الطلب».

لم يبقى اليوم في موقع القرية سوى مقام الشيخ «شحادة المتداعي» وسُيِّج الموقع مؤخرا لاستخدامه مرعى للمواشي

وقد أُقيمت في سنة ١٩٥٠ مستعمرة عوفر على أراضي القرية على بعد كيلومترين إلى الجنوب الشرقي منها.

על הגירוש מעין ע'זאל

מתוך ספרו של בני מוריס *לידתה של בעיית הפליטים הפלסטינים*

המבצעים הצבאיים בימי ההפוגה יולי עד אוקטובר 1948

ההפוגה השנייה נמשכה כשלושה חודשים, מאז כניסתה לתוקפה ב– 18 ביולי ועד חידוש הקרבות ב– 15 באוקטובר. בתקופה זו ערך צה"ל פעולות אחדות שנועדו לסלק ריכוזים של אוכלוסיה ערבית, עוינים בפועל או בכוח, מאזורים בעורף ומאזורים שהיו סמוכים לקווי החזית.

הפעולה הגדולה ביותר מסוג זה הייתה התקפתן של יחידות מחטיבות "אלכסנדרוני", "כרמלי", ו"גולני", ב24 עד 26 ביולי, על אזור שכונה אז המשולש הקטן, במורדות המערביים של הכרמל, ובו שלושת הכפרים הגדולים ג'בע, איג'זים ועין ע'זאל.(...)

ב–18 ביולי נהרגו שני נוסעים יהודים סמוך לג'בע. בעקבות תקרית זו הוזהרו התושבים של שלושת הכפרים, שעליהם להיכנע או להתפנות, הם דחו את שני החלופות כאחת.(...) ב–18 וב–19 ביולי ערך צה"ל התקפה ראשונה על הכפרים אך נהדף. לאחר מכן החלה שורה של הרעשות והפצצות. לסירוגין, וב 24 בחודש נפתחה ההתקפה הסופית שכונתה "מבצע שוטר". עוד קודם לכן נמלטו רוב התושבים. למחרת היום הוטחה אש עזה מתותחים וממטוסים על הכפרים (שר החוץ, משה שרתוק, שיקר כאשר כתב ב–28 בספטמבר 1948 למתווך מטעם האו"ם, כי במתקפה זו "לא הופעלו מטוסים") וב–26 ביולי נכנסו יחידות קטנות של חטיבת "גולני", "כרמלי" ואלכסנדרוני" לכפרים וכבשו אותם, כמעט כל התושבים שנותרו בהם נאלצו לצאת או שנסו מזרחה, דרך ח'רבת קומבאזה, לעבר ואדי ערה, ג'נין וכפרי הדרוזים על הר הכרמל– מקצתם עוד ב–25 בחודש וחלקם למחרת היום. אחדים מן התושבים העידו אחר– כך, כי חיילי צה"ל ומטוסיו שוב ושוב צלפו בפליטים הנסים.

בגלי ההתקפות על שלושת הכפרים נהרגו כמה עשרות כפריים, אנשי מיליציה ופליטים שבאו אליהם בעבר מישובים ערביים שנכבשו, המזכיר הכללי של הליגה הערבית, עזאם פחה, התלונן באוזני הרוזן ברנדוט, כי החיילים הישראלים ביצעו מעשי זוועה בזמן המתקפה ולאחריה, ובין השאר טען כי 28 אנשים נשרפו חיים באחת התקריות. ישראל דחתה האשמות אלה וטענה מצידה, כי ייתכן שהסיפור על

על הגירוש מעין עיזאל

מתוך ספרו של בני מוריס *לידתה של בעיית הפליטים הפלסטינים*

המבצעים הצבאיים בימי ההפוגה יולי עד אוקטובר 1948

ההפוגה השנייה נמשכה כשלושה חודשים, מאז כניסתה לתוקפה ב- 18 ביולי ועד חידוש הקרבות ב- 15 באוקטובר. בתקופה זו ערך צה"ל פעולות אחדות שנועדו לסלק ריכוזים של אוכלוסיה ערבית, עוינים בפועל או בכוח, מאזורים בעורף ומאזורים שהיו סמוכים לקווי החזית.

הפעולה הגדולה ביותר מסוג זה הייתה התקפתן של יחידות מחטיבות "אלכסנדרוני", "כרמלי", ו"גולני", ב24 עד 26 ביולי, על אזור שכונה אז המשולש הקטן, במורדות המערביים של הכרמל, ובו שלושת הכפרים הגדולים ג'בע, איג'זים ועין ע'זאל.(...)

ב-18 ביולי נהרגו שני נוסעים יהודים סמוך לג'בע. בעקבות תקרית זו הוזהרו התושבים של שלושת הכפרים, שעליהם להיכנע או להתפנות. הם דחו את שני החלופות כאחת.(...) ב-18 וב-19 ביולי ערך צה"ל התקפה ראשונה על הכפרים אך נהדף. לאחר מכן החלה שורה של הרעשות והפצצות, לסירוגין, וב 24 בחודש נפתחה ההתקפה הסופית שכונתה "מבצע שוטר". עוד קודם לכן נמלטו רוב התושבים. למחרת היום הוטחה אש עזה מתותחים וממטוסים על הכפרים (שר החוץ, משה שרתוק, שיקר כאשר כתב ב-28 בספטמבר 1948 למתווך מטעם האו"ם, כי במתקפה זו "לא הופעלו מטוסים") וב-26 ביולי נכנסו יחידות קטנות של חטיבת "גולני", "כרמלי" ואלכסנדרוני" לכפרים וכבשו אותם, כמעט כל התושבים שנותרו בהם נאלצו לצאת או שנסו מזרחה, דרך ח'רבת קומבאזה, לעבר ואדי ערה, ג'נין וכפרי הדרוזים על הר הכרמל- מקצתם עוד ב-25 בחודש וחלקם למחרת היום. אחדים מן התושבים העידו אחר- כך, כי חיילי צה"ל ומטוסיו שוב ושוב צלפו בפליטים הנסים.

בגלי ההתקפות על שלושת הכפרים נהרגו כמה עשרות כפריים, אנשי מיליציה ופליטים שבאו אליהם בעבר מישובים ערביים שנכבשו. המזכיר הכללי של הליגה הערבית, עזאם פחה, התלונן באוזני הרוזן ברנדוט, כי החיילים הישראלים ביצעו מעשי זוועה בזמן המתקפה ולאחריה, ובין השאר טען כי 28 אנשים נשרפו חיים באחת התקריות. ישראל דחתה האשמות אלה וטענה מצידה, כי ייתכן שהסיפור על

השריפה ההמונית מקורו בשרפתן של 25 עד 30 גוויות שהחיילים מצאו ליד עין ע'זאל ב-25 ביולי או בסמוך לתאריך זה "במצב מתקדם של ריקבון". מנכ"ל משרד החוץ, ולטר איתן, הסביר כי בגלל מחסור בעצי הסקה לא הייתה השריפה שלמה ולכן הצטוו כפריים שבויים לקבור את שרידיהן. איתן לא פירט, מי היו אנשים אלה, וכיצד מצאו את מותם (...).ב-28 ביולי סייר משקיף של האו"ם ב"משולש הקטן" ולדברי הרוזן ברנדוט לא מצא "שום עדות לאישוש הטענה בדבר הטבח".

אולם באוגוסט נערכה חקירה מטעם האו"ם, ששאבה את עיקר המידע שלה מראיונות עם פליטים משלושת הכפרים שישבו במחנות באזור ג'נין, ומסקנתה הייתה שההתקפה על הישראלית על הכפרים הייתה "בלתי מוצדקת (...) ובמיוחד לנוכח הצעתם של הכפריים הערבים לשאת ולתת ולנוכח סירובה הנראה לעין של ישראל לבחון הצעה זו". ברנדוט גם הוקיע את ההריסה ה"שיטתית" של עין ע'זאל ושל ג'בע בידי ישראל, ותבע מישראל להתיר את שובם של תושבי כל שלושת הכפרים ולשקם את בתיהם שניזוקו או נהרסו. החוקרים מטעם האו"ם קבעו, כי "עם השלמת ההתקפה (...) אולצו כל התושבים של שלושת הכפרים להתפנות". לדבריהם לא מצאו שום עדות להפרת ההפוגה בידי הכפריים בימים שקדמו להתקפה של צה"ל ומכאן הסיקו מסקנה, כי ישראל היא – היא שהפרה את ההפוגה.

אין צורך לומר שממשלת ישראל לא ראתה בעין יפה את הממצאים ואת ההמלצות של האו"ם.

بعض الأمور عن الطرد في عين غزال

من كتاب بيني موريس "ولادة مشكلة اللاجئين الفلسطينيين"

العمليات العسكرية خلال فترة الهدنة الثانية، يوليو - أكتوبر ١٩٤٨

استمرت الهدنة الثانية حوالي ثلاثة شهور، منذ دخولها حيز التنفيذ في ١٨ يوليو وحتى تجدد المعارك في ١٥ أكتوبر. خلال هذه الفترة نفذ جيش الدفاع الإسرائيلي عدة عمليات استهدفت إزالة تجمعات سكنية عربية معادية، من مناطق داخلية (المؤخرة) ومناطق محاذية لخط الجبهة.

العملية الكبرى من هذا النوع كانت هجوم وحدات عسكرية من الألوية «ألكسندروني» و«كرملي» و«جولاني» في ٢٤ - ٢٦ يوليو، على منطقة كان اسمها المثلث الصغير، على السفوح الغربية لجبل الكرمل، وفيها القرى الثلاث الكبيرة جبع واجزم وعين غزال(....).

في ١٨ يوليو قتل مسافران يهوديان قرب جبع. على اثر هذه الحادثة أنذر سكان القرى الثلاث بأن عليهم الاستسلام أو النزوح. لكنهم رفضوا تلبية الخيارين على حد سواء.(....)

في ١٨ و ١٩ يوليو شن جيش الدفاع الإسرائيلي أول هجوم على القرى ولكنه صدّ. بعد ذلك بدأت سلسلة من عمليات القصف بالقنابل والصواريخ، على شكل متقطع، وفي الـ ٢٤ من الشهر بدأ الهجوم النهائي الذي سمّي بـ «عملية شرطي». قبل ذلك كان معظم السكان قد هربوا. في اليوم التالي أطلقت نار كثيفة من المدافع والطائرات على القرى (وزير الخارجية، موشي شرتوك، قد كذب حين كتب يوم ٢٨ سبتمبر ١٩٤٨ للوسيط من قبل الأمم المتحدة أنه في هذا الهجوم «لم تستعمل الطائرات») وفي ٢٦ يوليو دخلت وحدات صغيرة من لواء «جولاني» ولواء «كرملي» ولواء «ألكسندروني» إلى القرى واحتلتها. كل السكان تقريباً الذين بقوا فيها اضطروا للخروج منها أو الفرار شرقاً طريق خربة كمبازة باتجاه وادي عارة وجنين والقرى الدرزية الواقعة على جبل الكرمل، بعضهم في ٢٥ يوليو وبعضهم في اليوم التالي. عدد من السكان قالوا بعد ذلك أن جنود جيش الدفاع الإسرائيلي وطائراته اصطادوا بالنيران، مرة تلو الأخرى، اللاجئين الفارّين.

في موجة الهجمات على القرى الثلاث قتل بضع عشرات من القرويين ورجال المليشيا ولاجئين نزحوا إليها مسبقاً من بلدات عربية قد احتلت. الأمين العام للجامعة العربية، عزام باشا، اشتكى لدى الوزير برناديت، أن الجنود الإسرائيليين قد نفذوا أعمالاً بشعة خلال الهجوم وبعده، وضمن ذلك ادعى أن ٢٨ شخصاً أحرقوا أحياء في إحدى المصادمات. اسرائيل من جهتها رفضت الاتهامات وادعت أن الحديث عن الحرق الجماعي مصدره من عملية حرق ٢٥ إلى ٣٠ جثة وجدها الجنود قرب عين غزال في ٢٥ يوليو أو قريباً من ذلك الموعد «في حالة متقدمة من التعفن». مدير عام وزارة الخارجية، ولتر إيتان، شرح أنه بسبب النقص في أخشاب الحطب لم يكن الحرق تاماً ولذلك أمر الأسرى من سكان القرى بدفن بقايا الجثث. إيتان لم يشرح من كان هؤلاء الأشخاص وكيف لقوا حتفهم (....).

وفي ٢٨ يوليو تجول مراقب من الأمم المتحدة في منطقة «المثلث الصغير» وحسب أقوال الوزير برناديت، لم يجد «أي دليل لإثبات الإدعاء بصدد المجزرة».

إلا أنه في شهر أغسطس أجري تحقيق من قبل الأمم المتحدة، استقى معظم معلوماته من مقابلات مع لاجئين من القرى الثلاث الذين سكنوا في مخيمات في منطقة جنين، وكان استنتاجه أن الهجوم الإسرائيلي على القرى «لم يكن مبرراً (....) خاصة على ضوء اقتراح السكان العرب بإجراء مفاوضات وعلى ضوء الرفض الواضح من قبل إسرائيل للنظر في هذا الاقتراح». برناديت استنكر أيضاً وبشدة الهدم «المنهجي» لعين غزال وجبع من قبل إسرائيل وطالبها بالسماح بعودة سكان القرى الثلاث وترميم منازلهم التي تضررت أو هدمت. محققو الأمم المتحدة أقروا أنه «مع إنهاء الهجوم (....) أرغم كل المواطنين من القرى الثلاث على المغادرة». وحسب أقوالهم لم يجدوا أية شواهد على خرق الهدنة من قبل سكان القرى خلال الأيام التي سبقت هجوم جيش الدفاع الإسرائيلي ومن هنا استنتجوا أن إسرائيل هي التي خرقت الهدنة.

لا حاجة للذكر أن إسرائيل لم ترتح لنتائج وتوصيات الأمم المتحدة.

מתוך Meron Benvenisti / Sacred Landscape, 2002

במהלך הפסקת האש השנייה שנמשכה כשלושה חודשים, מ-18 ביולי עד 15 באוקטובר, הפעולות של צה־ל היו ממוקדות בטיהור כיסי כפרים ערביים קטנים באזורים שנחשבו אסטרטגיים, במקומות בהם נוכחות של ערבים נחשבה כסיכון בטחוני. כך שלושת הכפרים במורדות המערביים של הכרמל – איג׳זים, ג׳בע ועין ע׳זאל – נכבשו ונהרסו. בית הקברות של עין חוד הפך למגרש חניה אבל יש להודות על כך שגורלו לא היה כשל בית הקברות של עין ע׳זאל שהיה למזבלה. עין ע׳זאל הוא אחד הכפרים בו נעשה ניסיון להסתיר את השרידים באמצעות ייעור.

מתוך אנציקלופדיה מפה משנת 2001

הכפר עין ע׳זאל נזכר לראשונה אצל נוסעי המאה ה-19, שהעריכו את מספר תושביו ב-450 נפש. בתקופת המנדט היו בכפר כ-1500 תושבים ולהם יותר מ-10,000 דונם אדמה. הכפר ניטש ביוני 1948 נוכח התקפת צה־ל על ״המשולש הקטן״, ועל אדמותיו הוקם לימים מושב עופר. חורבות הכפר משתרעות על שטח של 130 דונם, ובתחומן נותר בשלמותו מיבנה קבר מוסלמי ששמו מקאם שייח׳ שתאדה.

❖ من كتاب: **Sacred Landship,2002 . Benvenisti,Meron**

«خلال فترة وقف إطلاق النار الثانية التي استمرت حوالي ثلاثة شهور، من ١٨ يوليو- تموز حتى ١٥ أكتوبر- تشرين أول، تركزت عمليات جيش الدفاع الإسرائيلي على تطهير جيوب قرى عربية صغيرة المتواجدة في مناطق تعتبر استراتيجية، وفي مناطق اعتبر وجود العرب فيها خطراً أمنياً. هكذا احتلت وهدمت القرى الثلاث على السفح الغربي للكرمل- إجزم، جبع وعين غزال. مقبرة عين حوض تحولت إلى موقف للسيارات ولكن يجدر العرفان على أن مصيرها لم يكن كمصير مقبرة عين غزال التي تحولت إلى مزبلة. عين غزال هي إحدى القرى التي كانت فيها محاولة إخفاء الأطلال بواسطة التحريش.»

❖ من موسوعة، خارطة من سنة ٢٠٠١

ذكرت قرية عين غزال لأول مرة لدى رحالة القرن التسع عشر، الذين قدروا عدد سكانها ب ٤٥٠ نسمة. في فترة الانتداب كان في القرية ١٥٠٠ نسمة يملكون أكثر من ١٠٠٠٠ دونماً أرضاً. هجرت القرية عام ١٩٤٨ إثر هجوم الجيش الإسرائيلي على «المثلث الصغير» وأقيم على أراضيه فيما بعد مستعمرة عوفر. أطلال القرية تمتد على مساحة ١٣٠ دونماً. داخل هذه القطعة لا يزال قائماً بكامله ضريح اسلامي اسمه مقام الشيخ شحادة.

איסוף ועריכה:	נורמה מוסי, קלר אורן, איתן ברונשטיין.
תרגום:	עומר אגבריה, קלר אורן, נדא מתא.
בית דפוס:	אלריסאלה, ירושלים - בית חנינה .

עמותת זוכרות
www.nakbainhebrew.org

© All Rights Reserved *to those who were expelled from their homes.*

جمع وترتيب المواد:	نورما موسي، كلير أرون، ايتن برونشتين.
ترجمة:	عمر إغبارية، كلير أرون، ندى متى.
طباعة:	مطبعة الرسالة المقدسية، القدس - بيت حنينا

جمعية تذكرن
www.nakbainhebrew.org

ZIKHRON YA'AQOV
1: 100,000 PALESTINE
Survey 1942
Printed by Israel 1959
Updated (in Purple) 1955
Nahalal
Bet She'arim
Sede Ya'aqov
Qiryat Haroshet
Kefar Yehoshua
Ramat David
Tall ash Shamman
Tall Qamun
Umm az Zinat
Deir al Muhraqa
Yoqne'am
Haz Zorea'
Ramat hash Shofet
Abu Zureiq
Tall Abu Zureiq
Tel Tora
Kefar Barukh
Al Wara
Ar Rihaniya
Abu Shusha
Ghubaiya al Fauqa
Tall Abu Qudeis
Al Mansi
Ein hash Shofet
Daliyat ar Ruha
Kh. Beit Ras
'ARAB BANIHA
Al Kafrin
Lajjun
Mgt. al Jasir
Mgt. Khudeiyir
Al Buteimat
Al Murtafia
Zalafa
Musheirifa
Ein Ibrahim
Musmus
Tall al Mutasallim
Kh. Umm al Qalayid
Kh. Fukhakhira
Tall al Asmar
Kh. al Buweida
Kh. al Qasr
Kh. al Munsura
Sh. Muhammad
Kh. al Mansura
Kh. Umm al 'Akhar
Kh. Milhim
Mu'awiya
MARJ IBN 'AMIR
GHUBAIYAT
Tall Ghalta
Tall ar Riah
Tall al Beida
Tall ash Shammam
Kh. al Khirba